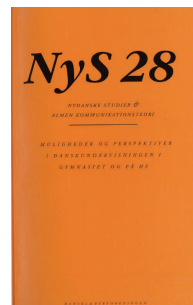

NyS

Titel:	Dansk sproglære og den nye gymnasiebekendtgørelse
Forfatter:	Tore Kristiansen
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori 28. Muligheder og perspektiver i danskundervisningen i gymnasiet og på HF, 1999, s. 81-92</i>
Udgivet af:	Dansklærerforeningen
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

DANSK SPROGLÆRE OG DEN NYE GYMNASIEBEKENDTGØRELSE

AF TORE KRISTIANSEN

INDLEDNING

Da dette dansk-i-gymnasiet-nummer af NyS færdiggøres lige som der udkommer en ny Gymnasiebekendtgørelse (dateret maj 1999), har redaktionen fundet det på sin plads med en kommentar til danskbilaget (Bilag 4) og dets omtale af sproglæren.

Når det er mig der er blevet bedt om at lave kommentaren, er den direkte baggrund at jeg som medlem af Dansk Studienævn ved Københavns Universitet foranledigede at nævnet indsendte nogle ændringsforslag til ministeriets Udkast (fra august 1998). Den mere generelle baggrund er at jeg i flere sammenhænge tidligere har interesseret mig for hvordan sproglæren fremstilles i ministerielle tekster af forskellig art (Kristiansen 1990, 1992, 1993), dertil at jeg for nylig har været med til at give et bud på hvad en dansk sproglære for gymnasiet bør indeholde (Kristiansen m.fl. red. 1996).

Kommentaren sammenligner det nye danskbilag med det gamle (fra maj 1993) og inddrager de omtalte ændringsforslag og deres skæbne. Formålet er at fokusere så skarpt som muligt på eventuelle ændringer i det ministerielle syn på sprog og sprogdisciplin.

DEN NYE BEKENDTGØRELSES HVORFOR OG HVORDAN

Da Udkastet blev sendt til høring, fulgte der en skrivelse med som gjorde rede for *hvorfor* fagbilagene var blevet omarbejdet:

Hensigten er at give lærere og elever større frihedsgrader, samtidig med at det faglige niveau styrkes.

Mht. *hvordan* fagbilagene var blevet omarbejdet, gav man følgende karakteristik:

- mindre detaljerede indholdsbeskrivelser
- mere fyldige og præcise målbeskrivelser
- øgede krav til fordybelse
- fastholdelse af lødigheds- og væsentlighedskrav i emne- og tekstvalg.

Når man sammenligner med Dansk 93, forekommer dette at være en rimelig beskrivelse af Udkastet. Og på de fleste punkter hvor det endelige Dansk 99 indeholder ændringer i forhold til Udkastet, drejer det sig om ændringer i samme ånd.

SPROGET SOM DANSKFAGETS KERNE

Som noget nyt er der i alle fagbilagene indsat en indledende paragraf der definerer fagets *Identitet og formål*. Paragraffen er i danskbilaget inddelt i tre underpunkter. Det første af disse præsenterer sproget som danskfagets kerne:

1.1 Kernen i dansk er sproget, det mundtlige og det skriftlige, der med sit forråd af udtryksmuligheder danner udgangspunktet for oplevelse, erkendelse, selvudfoldelse og social aktivitet og samtidig er genstand for analyse og kritisk opmærksomhed.

Dette er en udmærket formulering, der for mig at se lægger op til en alsidig sproglære.

At der fra første færd skelnes mellem “det mundtlige og det skriftlige” er en god ting og værd at bemærke. Det er afgjort vigtigt at styrke bevidstheden om forskellene og forholdet mellem talesprog og skriftsprog. Det gælder for hele vores uddannelsessystem, der til stadighed sender årgang efter årgang ud i livet med en opfattelse af skriftsproget som det egentlige sprog.

Når sproget præsenteres som et “forråd af udtryksmuligheder”, kan og bør det ses som en invitation til at åbne dørene til begge dets forrådskamre. På den ene side er sproget en social institution og en social praksis der eksisterer i kraft af vores internaliserede normer for velformet og situationstilpasset sprogbrug. Set på denne måde er sproget et forråd af udtryksmuligheder der sætter os i stand til at producere sprogligt og situationsmæssigt

forståelige udsagn, en kommunikativ kompetence der til enhver tid gør det muligt for os at udtrykke os meningsfuldt.

På den anden side er sproget også resultatet af den sproglige produktion, et produkt der foreligger som tekster fastholdt på skrift, bånd, disketter – og dertil i vores hukommelse som citater, ordsprog, faste vendinger, karakteristiske jargoner og udtaler. Også i denne forstand er sproget et forråd af muligheder som vi med vores kommunikative kompetence trækker på for at udtrykke os meningsfuldt.

Følelser, tænkning og handling hænger uløseligt sammen i det sociopsykologiske kompleks som ethvert menneske – med sin identitet – udgør. Og sproget hænger uløseligt sammen med det at være menneske og have en identitet. I Dansk 99 er dette udtrykt på forbilledlig vis når det videre i pkt. 1.1. hedder om sproget at det “danner udgangspunkt for oplevelse, erkendelse, selvudfoldelse og social aktivitet og samtidig er genstand for analyse og kritisk opmærksomhed”.

Når man i og med sproget oplever, erkender og handler – når man folder sig ud i sproget – foregår det som regel på praksisniveauet, dvs. på det umiddelbare sprogbrugsniveau, hvor det sproglige indhold handler om noget andet end sprog. Men også her vil sprogbugen altid på en eller anden måde være genstand for tilhørernes ‘kritiske opmærksomhed’. Imidlertid er det formentlig undervisningssituationen der i første række er tænkt på når sproget fremhæves som “genstand for analyse og kritisk opmærksomhed”. Så er vi ovre på meta- eller refleksionsniveauet, hvor det sproglige indhold handler om sprog.

Sammenfattende kan vi sige at det første underpunkt af identitet og formålparagraffen inviterer til en alsidig og god sproglære. Hvis lærere og elever udnytter de “større frihedsgrader” til at styrke beskæftigelsen med sproget på refleksionsniveauet – og fokuserer på både kompetence og tekst, med behørig hensyntagen til såvel talesprog som skriftsprog – så vil det i højeste grad være at leve op til krav om lødighed, væsentlighed og fordybelse. Det vil være at styrke det faglige niveau inden for danskfagets sprogdisciplin.

I DANSKFAGET FORTOLKER MAN, ISÆR LITTERÆRE VÆRKER

I identitet og formålparagraffens andet punkt får vi så netop en udlægning af hvad man beskæftiger sig med i danskfaget.

1.2 Faget beskæftiger sig med tydning af tegn i bred forstand, herunder massekommunikative og billedlige, men den danske litteratur indtager en særstilling. I litteraturen har mennesker til alle tider tolket deres livsvilkår og formuleret deres omverdensforståelse og selvforståelse. Studiet af litteratur er derfor et studium i fortidige og samtidige, nationale og internationale formuleringer og erfaringer. Et litterært værk besidder en kunstnerisk formet kompleksitet, der åbner for fortolkning, og i mødet med værkerne udvikles elevens sproglige og kunstneriske opmærksomhed og historiske bevidsthed. Igennem den samlede, brede tekstlæsning konfronteres eleven med forskellige livsomstændigheder og forskellige måder at forholde sig til tilværelsen på.

Når man som sprogmand finder det naturligt at udlægge identitet og formålsparagraffens første underpunkt som en invitation til at styrke danskfagets sprogdisciplin, kan dette andet underpunkt umuligt læses som en fortsættelse. For her er ingen tale om beskæftigelse med sproget som selvstændigt genstandsområde, ingen plads for sproglæren som selvstændig fagdisciplin. Den sproglige bevidsthed udvikles i mødet med de litterære værker – punktum. Det betyder også at perspektivet ‘social aktivitet’ og ‘selvudfoldelse’ er væk – faget beskæftiger sig med tydning og fortolkning.

DOG INGEN GRUND TIL ALARM

Set fra sprogdisciplinens side behøver og skal man måske ikke tage dette så tungt, for bekendtgørelsen vender naturligvis tilbage til det sproglige arbejde med paragraffer hvor elevernes sproglige bevidsthed og formåen er mål i sig selv (2.4 – 2.6). Og når det gælder tidsforbrug/arbejdsindsats i undervisningen, siges det at fagets tre kategorier, historisk læsning, studiemønstre og sprogligt arbejde, skal “fordeles skønmæssigt i forholdet 2:1:1” (3.2.1) – hvilket i sammenligning med Dansk 93 ligner en styrkelse af det sproglige arbejde. Desuden præciseres det at “I undervisningen skal arbejdet med sproget indgå, dels som et integreret led i tekstlæsningen, dels som selvstændige undervisningsforløb, hvor der anlægges et sprogligt synspunkt på et stof eller et emne” (3.2.6). Her kan det i øvrigt bemærkes at formuleringen om undervisningsforløb med sproget som genstand, der er overtaget fra Dansk 93 (11.1), er ændret sådan at ental “et selvstændigt undervisningsforløb” er blevet til flertal “selvstændige undervisningsforløb”. (Til det samlede billede hører dog også at *det skriftlige basiskursus* er reduceret fra 10-15 timer til 8-12 timer, og at der ikke

længere er noget krav om at et af de frit valgte studiemønstre skal have sprog som genstand).

FAGLIG LØDIGHED MOD POLITISK KORREKTHED I: KAMPEN OM FY-ORDENE

Alt i alt er der altså ingen grund til bekymring fra sprogdisciplinens side. Desto mere trænger spørgsmålet sig på: Hvorfor er det sådan at den nyindførte, overordnede identitet og formålsparagraf, overser sprogdisciplinen i sin bestemmelse af hvad faget beskæftiger sig med? Det drejer sig næppe om en simpel forglemmelse.

Mit bud er at det drejer sig om et udslag af tidens politiske korrekthed på området. Der er tydeligvis stadig behov for at signalere at der tages et opgør med det sprogsyn der vandt frem i uddannelsessystemet i 60'erne og 70'erne – hvor sproget var et redskab – som skulle analyseres i brug – i sin samfundsmæssige sammenhæng – i alle slags tekster – ud fra vurderingskriterier der byggede mere på krav om hensigtsmæssig og effektiv kommunikation end på traditionelle sociale konventioner om godt og skidt, hvis det da ikke slet og ret drejede sig om 'emancipatorisk sprogskoling' af (arbejder)børnene.

Det er ret ukontroversielt at sproget grundlæggende set er et kommunikationsredskab som bruges af mennesker der lever i samfund. Ligeledes er det ret ukontroversielt at intet sprogligt er sprogvidenskaben fremmed. Så fagligt set var kommunikationssynspunktet og det såkaldt udvidede tekstbegreb ikke noget problem i sig selv. Det der var et problem, var at sproget som genstand havde en tendens til at fordufte. Følggevirkningerne er der endnu; for sprogdisciplinen som sådan er det stadig en stor udfordring at få styrket beskæftigelsen med sprog som selvstændigt genstandsområde.

Fra et mere alment synspunkt – og især set med samfundselitens øjne – var det nok mere et problem at også den traditionelle dannelse havde en tendens til at fordufte når alle slags udtryksformer var en analyse værd. Det var næppe til at undgå at det 'genopretningsarbejde' der blev påbegyndt fra og med 80'erne (i Bertel Haarders ånd), gjorde kommunikationsideologien, sprogbrugsanalysen/pragmatikken og det udvidede tekstbegreb til skydeskive.

Denne 'genopretning' er det tydeligvis stadig vigtigt at markere i 1999. At det er dét identitet og formålsparagraffen bruges til, kom eksplicit til udtryk i dens tredje og sidste underpunkt sådan som punktet oprindeligt

var formuleret i Udkastet (tekstbiddet i skarpe parenteser er ikke med i det endelige Dansk 99):

1.3 Det er centralt for den gymnasiale undervisning i dansk, [at sproget ikke kun er et redskab, men] at sprog, litteratur og kultur behandles som snævert forbundne størrelser.

Her anbefalede Dansk Studienævn ved Københavns Universitet at man slettede pointeringen af at sproget ikke kun er et redskab, med henvisning til at udsagnet kun kan forstås som indlæg i en polemik, og at dét næppe er hensigtsmæssigt i en tekst af denne art. Nævnet skrev: "Hvis man ikke kender polemikken, bliver udsagnet uforståeligt... for hvem går rundt og tror at sproget kun er et redskab!?" Det kunne man tydeligvis godt se, for i den endelige version er fy-ordet 'redskab' udeladt.

På den anden side, og uden argumentation, havde Dansk Studienævn tilføjet ordet 'samfund' i sit forslag til ny formulering af punktet: "Det er centralt for den gymnasiale undervisning i dansk at sprog, litteratur, kultur og samfund behandles som snævert forbundne størrelser". Det forslag valgte man ikke at følge.

Når nævnet undlod at argumentere for at også 'sprog og samfund' er snævert forbundne størrelser, var det for ikke at vifte for kraftigt med et fy-ord, sådan at man i stilhed kunne vælge at se tilføjjelsen af 'samfund' som et fagligt lødigt og problemfrit forbedringsforslag. Hvilket ikke forekom så utænkeligt eftersom det lige nedenunder udpindes som et af de overordnede mål for danskundervisningen at "- eleverne udvikler deres historiske sans og får viden om den danske litteraturs historie med vægt på samspillet mellem litteratur, kultur og samfund" (2.2). Men som man ser, foretages der ikke her nogen direkte kobling af 'sprog og samfund'. Og tydeligvis er det lige præcis dén kobling der overskrider tidens politiske tabu-grænse.

Der skal nok være dem der vil afvise den slags sprogbrugsanalyse som vild overfortolkning. De skal have et sidste eksempel fra kampen om fy-ordene. Under generelle mål for det sproglige arbejde hed det i Udkastet at eleverne ved undervisningens afslutning skal "- beherske grammatikkens og stilistikens basale terminologi". Til dette punkt kommenterede Dansk Studienævn at Dansk 93 også havde sprogbrugsanalysens terminologi med (11.3), og fortsatte med at påpege at "En række aspekter af det 'sproglige arbejde' kræver en anden terminologi end det man normalt forstår ved grammatikkens og stilistikens terminologi". Nævnet foreslog derpå som

ny formulering: “- beherske grammatikkens, stilistikkens og sprogbrugs-analysens basale terminologi”. Argumentationen havde ingen effekt; formuleringen i den endelige bekendtgørelse er forblevet som i Udkastet. Jeg er ude af stand til at forstå denne afvisning af at benævne ‘sprogbrugsanaly-sen’ som andet end et eksempel på at den faglige lødighed ofres på den politiske korrektheds alter.

Et lille afsluttende suk på den sproglige bevidstheds og det nordiske sprogfællesskabs vegne: Dansk 93 sagde at eleverne skulle orienteres om den norske sprogsituation. (Det tog vi højde for da vi lavede *Dansk Sprog-lære*, jf. Kristiansen 1996a). Egentlig ville det have være forbavsende hvis ikke den indfaldsvinkel til beskæftigelsen med norsk var blevet udeladt af den ‘sprog og samfund’-forskrækkede Dansk 99.

FAGLIG LØDIGHED MOD POLITISK KORREKTHED II: KAMPEN OM PLUS-ORDENE

Også når det drejer sig om de positivt formulerede mål for det sproglige arbejde, er det muligt at fortælle den samme historie om hvordan Dansk 99 har tabt i faglig lødighed hvad den måtte have vundet i politisk korrekthed.

Jeg skal koncentrere mig om paragraf 2.4, som handler om de “Generel-le mål for det *sproglige arbejde*”. Også denne paragraf består af tre under-punkter. Jeg begynder med at gengive det andet underpunkt, dels fordi der ikke er så meget at kommentere, men først og fremmest fordi det omhand-ler den side af sproglæren som uden tvivl trænger mest til at blive synlig-gjort og styrket i undervisningen: de mange former for sproglig variation.

2.4.2 Eleverne skal gennem analytisk og produktivt arbejde opnå erfa-ringer med og viden om forskellige former for sproglig variation.

I forlængelse af en lignende formulering gav Dansk 93 en udlægning af sproglig variation: “sprog formet af mennesker underlagt særlige histori-ske, regionale og sociale vilkår, men alligevel ofte karakteristisk for det enkelte individ” (11.1). Når Dansk 99 udelader en sådan præcisering, er det nærliggende at se det som et udslag af den omtalte ‘sprog og samfund’-forskrækkelse (det drejer sig om en målbeskrivelse, og de skulle ellers gøres “mere fyldige og præcise”).

Imidlertid er jeg i denne del af artiklen mere interesseret i at pege på at når det *ikke* drejer sig om bevidsthed og viden og sproglig variation, men

om færdigheder og normbeherskelse, så er det omvendt sådan at Dansk 99 i højere grad end Dansk 93 forsøger at præcisere kravene til de unge. Det skal utvivlsomt ses i sammenhæng med at der op gennem 90'erne er kommet klare signaler ovenfra om at man gerne ser strengere krav til den sproglige korrekthed.

I Dansk 93 blev der sagt, i den overordnede formålsparagraf, at undervisningen skulle udvikle elevernes mundtlige og skriftlige sprogfærdighed (2.d), men der blev ikke gjort noget forsøg på at karakterisere den 'udviklede' måde at udtrykke sig på, hverken generelt eller specifikt mht. enten skrift eller tale. I HF-bekendtgørelsen derimod, som er fra 1995, siges der – og det siges faktisk på et teksts niveau hvor det drejer sig både om talesprog og skriftsprog – at kursisterne gennem arbejdet med sproget skal "...skærpe deres muligheder for at udtrykke sig nuanceret, præcist og korrekt i forskellige situationer" (4.1).

Denne formulering har man skelet til ved udarbejdelsen af den nye gymnasiebekendtgørelse. Imidlertid har nok dét med de 'forskellige situationer' lugtet for meget af kommunikationssynspunktet og dets begreb om hensigtsmæssig sprogbrug, for Udkastet lukker for denne mulige åbning til et relativistisk syn på korrekthed – man skal udtrykke sig korrekt, slet og ret: "2.4.1 Gennem det sproglige arbejde skal eleverne opnå en udvidet sproglig bevidsthed og opnå færdighed i at udtrykke sig præcist, personligt, nuanceret og korrekt". Jeg minder om at der her tales om de "generelle mål for det sproglige arbejde", og at vi altså befinder os på et niveau der omfatter såvel talesprog som skriftsprog. Dansk Studienævn kommenterede:

Begrebet 'at udtrykke sig korrekt' kan og bør ikke give mening i det danskfaglige univers (i modsætning til det orwellske). Det er vigtigt at denne type tekster ikke formuleres så de understøtter den udbredte forestilling i samfundet om at der skulle findes en korrekt måde at udtrykke sig på.

Danskundervisningen skal tværtimod – og netop – styrke elevernes sproglige viden og bevidsthed, deres kritiske opmærksomhed, som udgangspunkt for individuel og social udfoldelse.

Kravet om korrekthed kan og bør kun bruges i forbindelse med visse sider af det skriftlige arbejde; se videre nedenfor.

Den faglige argumentation har her været tvingende. Den politiske viften med plus-ord er droppet; 'korrekt' er ikke med i den endelige version af Dansk 99:

2.4.1 Gennem det sproglige arbejde skal eleverne opnå en udvidet sproglig bevidsthed og opnå færdighed i at udtrykke sig præcist, personligt og nuanceret.

Men i den generelle målparagrafs tredje og sidste underpunkt har man så alligevel valgt den politiske markering, og her går det virkelig hårdt ud over den faglige lødighed.

Vi skal især se på en formulering som Udkastet i store træk overtog fra Dansk 93, hvor det hed at "Eleverne skal have et grundigt kendskab til og kunne anvende eksisterende sproglige normer for stavning, bøjning, ord-dannelse, betydning, syntaks m.v." (13.3). I Dansk 93 hørte dette punkt ind under overskriften *Skriftilig sprogbrug*. Selv her er det højst problematisk (se videre nedenfor). I Udkastet (og Dansk 99) er det placeret under de "Generelle mål for det *sproglige arbejde*" (ikke under "Mål for det *skriftilige arbejde*"), og det bliver det i hvert fald ikke mindre problematisk af. I øvrigt er det værd at bemærke at refleksionsniveauet ('et grundigt kendskab'), som var med i Dansk 93, helt har måttet vige pladsen for praksisniveauet ('beherskelse') i Udkastets formulering, som begrænser sig til at sige at eleverne ved undervisningens afslutning skal "- beherske eksisterende normer for stavning, bøjning, orddannelse, betydning, syntaks m.v."

Dansk Studienævn kommenterede:

Dette er igen en formulering der ikke rigtig giver mening, og derfor ikke kan bruges til noget (det gælder i særdeleshed det afsluttende *m.v.*).

Der eksisterer mange og forskellige normer i det danske samfund for hvordan ord dannes og bøjes, for hvad de betyder (for hvordan de bruges), og for hvordan de sættes sammen i sætninger. Det bør være et mål at eleverne forlader undervisningen med bevidsthed og viden om at sådan er den danske sprogvirkelighed.

Men ingen har vel tænkt sig at eleverne skal lære at beherske alle disse normer (som normer for egen sprogbrug). Det man har tænkt sig, er naturligvis at eleverne skal lære sig standardsprogets normer. Det bør man så sige lige ud.

Det er et problematisk krav, af mange årsager. Lad os her blot nævne at standardsprogets normer jo ikke findes entydigt defineret for andet end de sider af skriftsproget (stavning, bøjning og tegnsætning) der behandles i Retskrivningsordbogen udgivet af Dansk Sprognævn.

Alternative forslag til omformulering:

– beherske standardsprogets normer for stavning, bøjning, orddannelse, betydning, syntaks m.v. [vi glemte at slette *m.v.*, TK] (evt. ‘det rigsdanske sprogs’ i stedet for ‘standardsprogets’)

– beherske retskrivningen som den fastlægges af Dansk Sprognævn i Retskrivningsordbogen

Selv går vi ind for forslag nummer to. Studienævnet for dansk har for nyligt udgivet en *Vejledning i formaliteter* der forsøger at klargøre de krav om normbeherskelse der stilles til danskstuderende (og dermed kommende gymnasielærere) i kraft af vores studieordninger. Den vedlægges til orientering.

Det har naturligvis aldrig været anderledes end at krav om beherskelse af ‘eksisterende normer’ skulle forstås som beherskelse af samfundselitens sprog – gerne kaldet nationalsproget, rigsdansk eller bare dansk. I denne traditionelle og sejlivede konstruktion fremstår de andre slags dansk som ‘normafvigelser’ eller direkte ‘normløse’. Man har tydeligvis indset at danskfaget anno 1999 ikke kan leve med (at videreføre) den slags forestillinger: I den endelige version af Dansk 99 er ‘eksisterende normer’ udskiftet med ‘standardsprogets normer’. Så langt så godt.

Men Dansk Studienævn går jo videre i sin kommentar og peger på det fagligt set problematiske i at kræve beherskelse af bestemte normer på andre sproglige niveauer end dem der er fastlagt i Retskrivningsordbogen. Dertil henviser nævnet til og medsender sin *Vejledning i formaliteter*, hvor hele normproblematikken er mere udførligt behandlet. Her har den faglige argumentation imidlertid ikke vundet frem. I den endelige version af Dansk 99 er det fastholdt at standardsprogets normer skal beherskes på alle sproglige niveauer. I sin fulde ordlyd ser den endelige version af den generelle målparagrafs tredje underpunkt ud som følger:

2.4.3 Eleverne skal ved undervisningens afslutning

– have færdighed i at karakterisere sprogets opbygning, brug og funktion

– beherske standardsprogets normer for stavning, bøjning, orddannelse, betydning, syntaks, tegnsætning m.v.

– beherske grammatikkens og stilistikkens basale terminologi.

Vi ser at der stadig – til trods for at man her har fået hægtet ‘tegnsetning’ på til sidst – er blevet plads til *m.v.* som specificering af hvilke standardsproglige normer der skal beherskes.

Ellers kan det bemærkes at heller ikke Dansk Sprognævns fagligt lødige argumenter nødvendigvis får følger i ministeriet: Gymnasiebekendtgørelsen præsenteres med grammatisk kommentering.

AFSLUTNING

Når det gælder det grundlæggende sprogsyn og sprogdisciplinens placering i faget, mener jeg det er rigtigt at sige at Dansk 99 fremtræder fagligt set skæv, antagelig fordi den politisk set skal være ret. Det er der grund til at ærgre sig over. Men ellers sker der næppe meget ved det. Den udgrænsning af sprogbrugsanalysen og mere generelt af sprog/samfund-perspektivet som jeg har omtalt, er jo kun negativt til stede i bekendtgørelsen. Ingen siger at der ikke må tales om sprogsamfundet, eller at der ikke må laves sprogbrugsanalyser. Og dét bliver jo man nødt til hvis man skal leve op til kravene om faglig lødighed, væsentlighed og fordybelse.

Når det gælder udtryksfærdighed og normproblematik, forlænger Dansk 99 en lang tradition for at kræve beherskelse af standardsproget – dog med den ikke uvæsentlige justering at det efterstræbelsesværdige normideal benævnes eksplicit.

Dermed er undertegnede havnet i en noget paradoksal situation. Jeg er formentlig den person i Danmark der har brugt mest tid og krudt på at sætte spørgsmålstegn ved det ønskelige i have et stærkt og dominerende standardsprog, hvad enten vi taler om samfundet i almindelighed eller om skolen i særdeleshed (Kristiansen 1983, 1988, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1996b 1996c, 1999). Nu er jeg altså – som ophavsmand til Dansk Studienævns kommentarer til Udkastet – ansvarlig for at der for første gang i en bekendtgørelse for en ungdomsuddannelse eksplicit står at eleverne skal tilegne sig standardsproget.

Det har jeg imidlertid ingen problemer med, for jeg har også tit argumenteret for at så længe man har som politik at eleverne skal tilegne sig standardsproget, bør man ikke undlade at formulere dette krav eksplicit. Det er ikke heldigt at det bare tages for givet, som den naturligste ting af verden, at der skal et bestemt sprog til for at begå sig i uddannelsessystemet. Når kravet om standardsprog står der sort på hvidt, er det nemmere at få øje på at vi faktisk har en politik på området – som så kan diskuteres.

L I T T E R A T U R

- Kristiansen, Tore (1983): Stabil norm – fornuft eller dogme? *Mål & Måle* 2/1983. 18-25.
- Kristiansen, Tore (1988): Autoritet og sprog. *Danske Folkemål* 30. 89-132.
- Kristiansen, Tore (1990): *Udtalenormering i skolen. Skitse af en ideologisk bastion*. København: Gyldendal.
- Kristiansen, Tore (1991): Vi har brug for et sprogpolitisk paradigmeskifte. I J. Normann Jørgensen (red.) *Det danske sprogs status år 2001*. Københavnerstudier i tosprogethed nr. 14. København: Danmarks lærerhøjskole, Institut for dansk sprog og litteratur. 9-30.
- Kristiansen, Tore (1992): Skal skolen kræve rigsdansk? *Uddannelse*. Undervisningsministeriets tidsskrift 6/1992. 331-338.
- Kristiansen, Tore (1993): Sidste nyt fra kampen mod de unge tunger. I Karen Risager, Anne Holmen, Anna Trosborg (red.) *Sproglig mangfoldighed – om sproglig viden og bevidsthed*. Udgivet af ADLA (foreningen for anvendt sprogvidenskab i Danmark). 88-97.
- Kristiansen, Tore (1994): Hvad der er i vejen med rigsdansk. *Dansk Noter* 4/1994. 58-60.
- Kristiansen, Tore (1996a): *Norsk og svensk*. Kristiansen m.fl. red. 293-312.
- Kristiansen, Tore (1996b): Det gode sprogsamfund: det norske eksempel. *NyS* 21. 9-22.
- Kristiansen, Tore (1996c): *Sprogholdninger og sprogpolitik*. Kristiansen m.fl. red. 315-337.
- Kristiansen, Tore (1999): Norden og Europa – og det gode sprogsamfund. Krister Ståhlberg (red.) *Norden och Europa: Språk, kultur och identitet*. Forskningsprogrammet Norden och Europa. Nord 1999:10. Nordisk Ministerråd. København. 131-152.
- Kristiansen, Tore, Frans Gregersen, Erik Møller og Inge Lise Pedersen (red.) (1996): *Dansk sproglære*. København: Dansklærerforeningen.